

Εισαγωγή στην Οικονομική Απάτη

1.1 Εισαγωγή

Στη σύγχρονη εποχή το χρήμα είναι το μέσο με το οποίο τα άτομα διενεργούν καθημερινά τις συναλλαγές τους, επομένως, κατατάσσεται σ' ένα από τ' απαραίτητα αγαθά στη ζωή τους. Επακόλουθο της χρησιμότητας και της σκοπιμότητας του χρήματος είναι η οικονομική απάτη που θεωρείται συχνό φαινόμενο, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε διεθνές επίπεδο. Ως οικονομική απάτη μέσα στις επιχειρήσεις νομικά καλείται η πράξη εκείνη που διενεργείται από ένα ή περισσότερα άτομα με σκοπό την απόκτηση παράνομου οφέλους από τους εμπλεκόμενους.

Η οικονομική απάτη είναι ένα μείζον πρόβλημα που ταλανίζει την κοινωνία καθώς καλλιεργεί την αναξιοκρατία και την ανισότητα, ενώ δημιουργεί προβλήματα στην ομαλή λειτουργία των επιχειρήσεων και οργανισμών. Ως φαινόμενο, η οικονομική απάτη παρουσιάζει έντονο ενδιαφέρον, αν αναλογιστεί κανείς ότι τα οικονομικά εγκλήματα επηρεάζουν ιδιώτες, εταιρείες, οργανώσεις ή ακόμα και κράτη και έχουν αρνητικό αντίκτυπο σε ολόκληρο το οικονομικό και κοινωνικό σύστημα, μέσω της σημαντικής απώλειας των χρημάτων που παρατηρείται.

Στη διεθνή βιβλιογραφία δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός της οικονομικής απάτης, συνήθως όμως αναφέρεται ως δημιουργική-επινοητική λογιστική (creative accounting). Ο Καζαντζής (2006) αποδίδει την ασυμφωνία του φαινομένου της οικονομικής απάτης στις διαφορετικές ερμηνείες των εμπειρικών δεδομένων από τους ερευνητές.

Σύμφωνα με τον Σπαθή (2002, σελ. 1286), στις ΗΠΑ, όπου έχουν συμβεί τα μεγαλύτερα σκάνδαλα λογιστικής απάτης, ο όρος που χρησιμοποιείται κυρίως είναι *απάτη* (fraud) και ερμηνεύεται ως σκόπιμη αλλοίωση των οικονομικών καταστάσεων. Ως μέσα για την πραγματοποίηση των παραποιήσεων χρησιμοποιούνται διάφορες μέθοδοι, που περιλαμβάνονται στον όρο «δημιουργική λογιστική».

Στο Διεθνές Ελεγκτικό Πρότυπο, ο όρος «απάτη» αποδίδεται με τα ακόλουθα χαρακτηριστικά (Βασιλάκη, 2010):

- Νόθευση ή αλλοίωση των καταχωρήσεων ή των αποδεικτικών στοιχείων
- Αλλοιωμένη παρουσίαση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης
- Απόκρυψη ή παράλειψη αποτελεσμάτων συναλλαγών από λογιστικές εγγραφές ή παραστατικά
- Καταχώρηση συναλλαγών άνευ ουσίας – εικονικές συναλλαγές
- Καταχρηστική εφαρμογή των λογιστικών αρχών και προτύπων

Ενώ στο ίδιο Ελεγκτικό Πρότυπο, ο όρος «σφάλμα» (error) αναφέρεται σε ακούσια, μη εσκεμμένα λάθη, στις οικονομικές καταστάσεις όπως:

- Αριθμητικά λάθη του προσωπικού του λογιστηρίου σε καταχωρήσεις και αποδεικτικά στοιχεία
- Παρερμηνείες γεγονότων
- Μη σωστή εφαρμογή των αρχών και των προτύπων της λογιστικής

Το Αμερικανικό Ινστιτούτο Ορκωτών Λογιστών, αποδίδει στο πρότυπο Statement on Auditing Standards (SAS) 99, την παραποίηση λογιστικών καταστάσεων ως απάτη, μέσα από τη σκόπιμη παράβλεψη λογαριασμών ή παραποίηση αυτών. Οι απάτες τις περισσότερες φορές συνοδεύονται από πλαστά δικαιολογητικά (τιμολόγια, φορτωτικές, δελτία αποστολής, μισθοδοσίες, τραπεζικές συναλλαγές κ.ά.), νόθευση των λογιστικών βιβλίων με τη χρήση λογιστικών τεχνασμάτων (αριθμητικά λάθη, παράλειψη μεταφο-

ράς ποσών, μη λογιστικοποίηση δεδουλευμένων εσόδων ή εξόδων κ.ά.), αυξομείωση της απογραφής ή συνεχούς αλλαγής λογιστικής μεθόδου αποτίμησης των αποθεμάτων, παρουσίαση αλλότριων περιουσιακών στοιχείων ως δικά τους, λογιστικοποίηση εικονικών πράξεων και εγγραφών.

Σύμφωνα με τους Jainand και Rezaee (2010), η λογιστική απάτη μέσω της παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων συνίσταται στη σκόπιμη απόπειρα των επιχειρήσεων να εξαπατήσουν ή να παραπλανήσουν τους χρήστες των δημοσιευμένων χρηματοοικονομικών καταστάσεων¹ με τη σύνταξη και δημοσίευση αλλοιωμένων οικονομικών καταστάσεων.

Η απάτη μπορεί να πάρει όχι μόνο τη μορφή οικονομικής ή λογιστικής απάτης μέσα στις επιχειρήσεις, αλλά και πολλές άλλες μορφές που συναντάμε στη σύγχρονη εποχή.

1.2 Η Θεωρία της Απάτης υπό το Πρίσμα του Ελέγχου

Οι ελεγκτές σήμερα βρίσκονται σε σταυροδρόμι όσον αφορά το πώς θα ενσωματώσουν την ανίχνευση της απάτης στα σχέδια των ελέγχων τους και προσπαθούν να δώσουν μεγαλύτερη βαρύτητα στις ανάλογες διαδικασίες ελέγχου. Τα στελέχη των επιχειρήσεων, τα διοικητικά τους συμβούλια και γενικότερα όσοι εμπλέκονται στην ανάλυση της οικονομικής απάτης ως φαινόμενο, εστιάζουν την προσοχή τους στον τρόπο με τον οποίο διαπράττεται η οικονομική απάτη στις επιχειρήσεις και πώς περνάει μέσα από τα επιχειρησιακά συστήματα εσωτερικού ελέγχου, όπως και πώς γίνεται να αντιμετωπιστεί εκ των προτέρων.

Παραδοσιακά, οι ορκωτοί ελεγκτές έχουν δύο θεμελιώδεις τρόπους όσον αφορά την αντιμετώπιση της οικονομικής απάτης:

- Αναζήτηση της απάτης χρησιμοποιώντας μια παθητική προσέγγιση των εσωτερικών ελέγχων. Η προσέγγιση αυτή βασίζεται στους ελεγκτές που εντοπίζουν τα σημάδια «red flags» της απάτης. Το πρόβλημα στην περίπτωση αυτή είναι ότι ελάχιστα προγράμματα λογιστικού ελέγχου ενσωματώνουν τα «red flags», το οποίο σημαίνει πως ο ελεγκτής πρέπει να έχει πείρα για να αντισταθμίσει το πρόβλημα.

¹ Δηλαδή, πιστωτές και επενδυτές.

- Αναζήτηση μηνυμάτων απάτης από προηγούμενες πηγές ελέγχου. Δεδομένου ότι οι περισσότερες περιπτώσεις απάτης σε επιχείρηση εντοπίζονται με αυτόν τον τρόπο, πρέπει να αναρωτηθούμε πόσο αποτελεσματικοί ήταν οι προηγούμενοι έλεγχοι.

Ιστορικά, το επάγγελμα του ελεγκτή στηρίχτηκε στην αξιολόγηση της επάρκειας και της αποτελεσματικότητας των εσωτερικών ελέγχων, για να μπορέσει να εντοπιστεί και να αποτραπεί η απάτη ως συμβάν. Οι ελεγκτές απλά θα επαλήθευαν τα αποτελέσματα του εσωτερικού ελέγχου και εφόσον αυτά θα κρίνονταν επαρκή, θα σήμαινε πως η λειτουργία των επιχειρήσεων είναι ανάλογη των ελεγκτικών προτύπων. Η επαλήθευση αυτή των εσωτερικών ελέγχων βασίστηκε στον έλεγχο ενός τυχαίου δείγματος συναλλαγών. Οι μελέτες έδειξαν ότι η έλλειψη επαγγελματισμού είναι μία από τις κύριες αιτίες για την αναποτελεσματικότητα και αποτυχία των εσωτερικών ελέγχων στις επιχειρήσεις. Παρά ταύτα, η προσέγγιση των ελεγκτών γίνεται με στόχο να απαντηθούν τα εξής ερωτήματα:

- Ποιος διαπράττει την απάτη και πώς;
- Τι είδους απάτη ψάχνουμε;
- Θα πρέπει η απάτη να αντιμετωπιστεί σαν έμφυτος κίνδυνος;
- Πώς «κρύβεται» η απάτη;
- Πώς ενσωματώνεται η θεωρία απάτης στους ελέγχους;
- Ποιοι είναι οι τρόποι ελέγχου που χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό της απάτης;

Για να ξεκινήσει ένας ελεγκτής τον έλεγχο σε μια επιχείρηση, πρέπει πρωτίστως να έχει κατανοήσει πλήρως τη διαδικασία του συστήματος που θα ελεγχθεί. Όπως για παράδειγμα, προκειμένου να ελέγξουμε ένα σύστημα ηλεκτρονικού υπολογιστή πρέπει να κατανοήσουμε την τεχνολογία πληροφοριών, έτσι και στον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων πρέπει να κατανοηθούν οι γενικά αποδεκτές λογιστικές αρχές (GAAP). Τα βήματα που ισχύουν στον εσωτερικό έλεγχο όσο και αυτά της ελεγκτικής διαδικασίας που χρησιμοποιούν οι ελεγκτές, είναι παρόμοια.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, η θεωρία της απάτης πρέπει να είναι ενσωματωμένη στην ελεγκτική διαδικασία. Κατά τη διάρκεια του σταδίου του προγραμματισμού λογιστικού ελέγχου, οι ελεγκτές πρέπει να καθορίσουν τον τύπο και το μέγεθος του κινδύνου της απάτης. Οι αρχές αξιολόγησης του κινδύνου της απάτης είναι οι ακόλουθες:

- Η θεωρία της απάτης αποτελεί ένα σώμα γνώσης
- Η απάτη είναι προβλέψιμη για το πώς θα εμφανιστεί σε μια συγκεκριμένη κατάσταση, όχι όμως και στο πραγματικό περιστατικό
- Το κλειδί για τον εντοπισμό της απάτης είναι να κοιτάξουμε εκεί που κρύβονται τα σημάδια
- Για να αναγνωριστεί η απάτη πρέπει να γνωρίζουμε τον τύπο της
- Η απάτη εντοπίζεται από τους ελεγκτές και όχι από τους εσωτερικούς ελέγχους
- Ο κίνδυνος της απάτης και ο έλεγχος του κινδύνου της απάτης διαφέρουν στο ότι ο κίνδυνος της απάτης περιλαμβάνει τα στοιχεία της πρόθεσης και της απόκρυψης
- Οι διαδικασίες λογιστικού ελέγχου απάτης πρέπει να έχουν ως σκοπό να ξεπεράσουν τις στρατηγικές απόκρυψης του σχεδίου της απάτης
- Οι διαδικασίες λογιστικού ελέγχου πρέπει να επικυρώσουν την πραγματική οικονομική ουσία της συναλλαγής
- Η έκθεση του λογιστικού ελέγχου της απάτης διαφέρει από την παραδοσιακή έκθεση του εσωτερικού ελεγκτή

1.3 Η περίπτωση της απάτης των δεικτών

Ο δείκτης αποτελεί μέσο μέτρησης, κατά κανόνα τιμής ή ποσότητας, η οποία καθορίζεται κατά καιρούς από αντιπροσωπευτικό σύνολο βασικών δεδομένων. Στην περίπτωση που ένας δείκτης χρησιμοποιείται ως τιμή αναφοράς για χρηματοοικονομικό μέσο ή σύμβαση, καθίσταται δείκτης αναφοράς. Πληθώρα δεικτών αναφοράς παράγονται με τη χρήση διαφορετικών μεθοδολογιών από διάφορους παρόχους, που κυμαίνονται από δημόσιους φορείς έως ανεξάρτητους παρόχους ειδικών δεικτών αναφοράς.

Στην Ελλάδα, ενώ όλοι έχουν περικόψει τις δαπάνες τους κάτω από τα όρια του επιτρεπτού, ο πληθωρισμός εμφανίζεται και καλπάζει σε τέτοιο βαθμό που δείχνει ξεκάθαρα την απάτη των δεικτών και δη αυτού του πληθωρισμού. Τι φταίει; Πιθανότατα, ο τρόπος υπολογισμού!!

Αν εντρυφήσουμε λίγο περισσότερο στα οικονομικά όχι μόνο της Ελλάδας, αλλά και των αναπτυσσόμενων χωρών, θα διαπιστώσουμε πόσο αναχρονιστικά είναι πολλά πράγματα και πόσο ξεπερασμένες μέθοδοι χρησιμοποιούνται για τους υπολογισμούς. Οι οποίες όμως είναι σημαντικές για την

περαιτέρω κατεύθυνση της οικονομίας και τις αποφάσεις που αφορούν ολόκληρους λαούς. Για παράδειγμα, ας δούμε την περίπτωση του γενικού δείκτη μετοχών στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθήνας (ΧΑΑ) όπως αυτός καθορίζεται από ένα γραφείο στην Αγγλία! Σε πιο διευρυμένο επίπεδο, η τιμή κλεισίματος αναφέρεται στην τιμή της τελευταίας ώρας και όχι του μέσου όρου της ημερήσιας διακύμανσης!

Όλα αυτά δεν είναι φυσικά τυχαία, αλλά εργαλεία στα χέρια αυτών που χειραγωγούν την αγορά και που έχουν τη δύναμη να μας κρατούν έρμιαί τους, ώστε να γινόμαστε αδύναμοι όχι μόνο μπροστά στις αναπόφευκτες αλλαγές, αλλά και σε οποιοσδήποτε προτάσεις εκσυγχρονισμού των εκάστοτε κυβερνήσεων. Και όλα αυτά συμβαίνουν παντού στον κόσμο, αρκεί κάποιος να έχει βασικές γνώσεις οικονομικών και τεχνολογίας, για να καταλάβει ότι οι διάφορες αυτές στρεβλώσεις γίνονται για να εξυπηρετήσουν τους χειραγωγούς.

Τα ΜΜΕ ποτέ δεν ασχολούνται πραγματικά με όλα αυτά και το ερώτημα που τίθεται είναι γιατί άραγε. Για παράδειγμα, αυξάνονται οι τιμές των καυσίμων και η αύξηση των φόρων, αργά ή γρήγορα, οδηγεί την αγορά σε ακόμα μεγαλύτερη συγκέντρωση ολιγοπωλίων και σε εξαφάνιση των μικρών ανταγωνιστών με τον έλεγχο τιμών από τις ξένες αλυσίδες που λυμαίνονται την αγορά, με πρώτη την αγορά τροφίμων.

Έτσι, ενώ οι περικοπές είναι δεδομένες εδώ και καιρό σε κάθε οικογένεια, οι χειραγωγοί της αγοράς συνεχίζουν να παρουσιάζουν ψευδή αποτελέσματα. Για παράδειγμα, δεν λογαριάζουν πόσα λίτρα βενζίνης σπατάλησε μια οικογένεια για την κίνησή της, αλλά πόσα χρήματα έδωσε για καύσιμα. Δεν λογαριάζουν πόσα κιλά και τί είδους τρόφιμα αγόρασε για τη διατροφή του κάποιος, αλλά πόσα χρήματα έδωσε για τη διατροφή του, καθώς, όταν ανεβάζουν τους φόρους στα αγαθά, ο καταναλωτής αγοράζει πολύ λιγότερα και υποβαθμισμένα τρόφιμα τα οποία και πληρώνει ακριβότερα.

Έτσι εμφανίζεται ο δείκτης της σπατάλης και της υπερκατανάλωσης, με αποτέλεσμα να υπάρχει μια υποτιθέμενη δικαιολογία για την περαιτέρω πίεση της αγοράς που ήδη ασφυκτιά καταχρεωμένη στις τράπεζες, έτοιμη να παραδώσει τα κλειδιά.

Η Ελλάδα είναι σε πιο δύσκολη θέση μετά τη μεταπολίτευση, με μια παγκόσμια κατακραυγή για το χρέος της και την ανάγκη επιπλέον δανεισμού για να ανακυκλωθούν τα υπάρχοντα χρέη, με τους πολίτες της να έχουν προετοιμαστεί για μια τουλάχιστον τριετή και περαιτέρω ίσως ύφεση, με

μια οικονομία μηδενικής ανάπτυξης και με αυξημένο πληθωρισμό² στο 5,3%. Για παράδειγμα, σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Εταιρία (ΕΛ-ΣΤΑΤ, 2013) σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2012, ο Γενικός Δείκτης μειώθηκε κατά 1,4%, έναντι μείωσης 0,8% που σημειώθηκε κατά το αντίστοιχο προηγούμενο έτος, κατόπιν σύγκρισης.

Εν τω μεταξύ, ο μέσος δείκτης του δωδεκαμήνου Φεβρουαρίου 2012 – Ιανουαρίου 2013, σε σύγκριση προς τον ίδιο δείκτη του δωδεκαμήνου Φεβρουαρίου 2011 – Ιανουαρίου 2012, παρουσίασε αύξηση 1,3%, έναντι αύξησης 3,1% που σημειώθηκε κατά τα αντίστοιχα προηγούμενα δωδεκάμηνα.

Η μείωση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή κατά 1,4% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο Δείκτη του Δεκεμβρίου 2012, προήλθε από τις ακόλουθες μεταβολές:

1. Από τις μειώσεις των δεικτών:

α) Κατά 15,2% της ομάδας «Ένδυση και υπόδηση», λόγω των γενικών χειμερινών εκπτώσεων.

β) Κατά 3,6% της ομάδας «Διαρκή αγαθά – Είδη νοικοκυριού και υπηρεσίες», λόγω των γενικών χειμερινών εκπτώσεων.

γ) Κατά 0,7% της ομάδας «Υγεία», λόγω μείωσης, κυρίως, των τιμών των ιατρικών, οδοντιατρικών και παραϊατρικών υπηρεσιών και των κλινικών.

δ) Κατά 1,3% της ομάδας «Επικοινωνίες», λόγω μείωσης, κυρίως, των τιμών των τηλεφωνικών υπηρεσιών.

ε) Κατά 0,4% της ομάδας «Αναψυχή – Πολιτιστικές δραστηριότητες», λόγω μείωσης, κυρίως, των τιμών του οπτικο-ακουστικού εξοπλισμού, υπολογιστών.

²Πληθωρισμός είναι η συνεχής αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών μιας οικονομίας μέσα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ο πληθωρισμός μπορεί να είναι είτε θετικός, είτε αρνητικός (οπότε μιλάμε για *αντιπληθωρισμό*), όπως για παράδειγμα στην Ιαπωνία την τελευταία δεκαετία. Ας σημειωθεί ότι πληθωρισμός είναι η μεταβολή των τιμών. Δεν υφίσταται όταν οι τιμές σταθεροποιηθούν, ανεξαρτήτως αν είναι υψηλές ή όχι. Σε μια οικονομία όταν μετράμε τον πληθωρισμό, στην ουσία μελετάμε την ποσοστιαία μεταβολή του επιπέδου των τιμών, όχι για το σύνολο των αγαθών ή παροχή υπηρεσιών που καταναλώνονται, αλλά για κάποια συγκεκριμένα αγαθά ή υπηρεσίες, το σύνολο των οποίων παλαιότερα καλούνταν «καλάθι της νοικοκυράς», ενώ πλέον χρησιμοποιείται το πολιτικά ορθότερο «καλάθι του καταναλωτή».

στ) Κατά 0,3% της ομάδας «Ξενοδοχεία-Καφέ-Εστιατόρια», λόγω μείωσης, κυρίως, των τιμών στα Εστιατόρια-Ζαχαροπλαστεία-Καφεενεία.

ζ) Κατά 1,0% της ομάδας «Άλλα αγαθά και υπηρεσίες», λόγω μείωσης, κυρίως, των τιμών των ειδών ταξιδιού-λοιπών προσωπικών ειδών, εξαιτίας των γενικών χειμερινών εκπτώσεων.

2. Από τις αυξήσεις των δεικτών:

α) Κατά 0,6% της ομάδας «διατροφή και μη αλκοολούχα ποτά», λόγω αύξησης των τιμών κυρίως στα νωπά λαχανικά και ειδικότερα στις νωπές πατάτες. Μέρος της αύξησης αυτής αντισταθμίστηκε από τη μείωση των τιμών στα νωπά φρούτα .

β) Κατά 1,8% της ομάδας «Αλκοολούχα ποτά και καπνός», λόγω αύξησης, κυρίως, των τιμών των τσιγάρων.

γ) Κατά 1,6% της ομάδας «Στέγαση», λόγω αύξησης, κυρίως, των τιμών του ηλεκτρισμού. Μέρος της αύξησης αυτής αντισταθμίστηκε από τη μείωση των τιμών στα ενοίκια κατοικιών.

δ) Κατά 0,1% της ομάδας «Μεταφορές», λόγω αύξησης, κυρίως, των τιμών στα καύσιμα αυτοκινήτου (βενζίνη) και στα εισιτήρια αεροπλάνων. Μέρος της αύξησης αυτής αντισταθμίστηκε από τη μείωση των τιμών των αυτοκινήτων.

1.4 Το σκάνδαλο της χειραγώγησης των επιτοκίων του βρετανικού διαπραβεζικού δείκτη Libor

Οι διακανονισμοί στους οποίους κατέληξαν αρκετές αρμόδιες αρχές με ορισμένες τράπεζες σχετικά με την παραποίηση των δεικτών αναφοράς για τα επιτόκια LIBOR και EURIBOR, υπογραμμίζουν τη σημασία των δεικτών αναφοράς, καθώς επίσης και τις αδυναμίες τους. Επίσης, οι αρμόδιες αρχές ερευνούν καταγγελίες απόπειρας παραποίησης των εκτιμήσεων των τιμών των βασικών προϊόντων που παρέχουν τα γραφεία παρακολούθησης των τιμών των βασικών προϊόντων (PRAs) και η Διεθνής Οργάνωση των Επιτροπών Χρηματοπιστωτικών Αξιών (IOSCO) προέβη σε επανεξέταση των εκτιμήσεων της τιμής του πετρελαίου από τα PRAs. Η ακεραιότητα των δεικτών αναφοράς είναι θεμελιώδους σημασίας για την τιμολόγηση πολλών χρηματοπιστωτικών μέσων, όπως τις συμφωνίες ανταλλαγής επιτοκίων και τις εμπορικές και μη συμβάσεις, όπως τα ενυπόθηκα δάνεια.

Οι δείκτες αναφοράς είναι ευάλωτοι στην παραποίηση σε περίπτωση που υφίστανται συγκρούσεις συμφερόντων και άσκηση διακριτικής ευχέρειας στη διαδικασία των δεικτών αναφοράς και στην περίπτωση που οι δείκτες αυτοί δεν υπόκεινται στην κατάλληλη διαχείριση και στους κατάλληλους ελέγχους. Έτσι, η παραποίηση ενός δείκτη αναφοράς προκαλεί σημαντική ζημία σε ορισμένους επενδυτές που κατέχουν χρηματοπιστωτικά μέσα, η αξία των οποίων καθορίζεται με βάση το δείκτη αναφοράς. Η διάδοση παραπλανητικών ενδείξεων σχετικά με την κατάσταση μιας υποκείμενης αγοράς ενδέχεται να προκαλέσει στρεβλώσεις και στην πραγματική οικονομία. Γενικότερα, οι ανησυχίες σχετικά με τον κίνδυνο παραποίησης των δεικτών αναφοράς υπονομεύουν την εμπιστοσύνη στην αγορά.

Το 2012 δημοσιεύθηκαν τρεις ερευνητικές εκθέσεις (από την Αρχή των Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών του Ηνωμένου Βασιλείου και από την Επιτροπή Διαπραγμάτευσης Προθεσμιακών Εμπορευματικών Συναλλαγών των ΗΠΑ και από το Αμερικανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης) που περιέχουν αποδεικτικά στοιχεία ότι διάφορα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υπέβαλαν ψευδή στοιχεία και συμμετείχαν σε πραγματική χειραγώγηση του διατραπέζιου επιτοκίου του Λονδίνου (Libor), που ανακοινώνεται σε καθημερινή βάση από την Ένωση Βρετανικών Τραπεζών. Η βρετανική τράπεζα Barclays παραδέχτηκε εμπλοκή στην επιχείρηση καθορισμού επιτοκίων και, προκειμένου να αποφύγει ποινική δίωξη, κατέβαλε πρόστιμο-μαμούθ στην Επιτροπή Διαπραγμάτευσης Εμπορευμάτων των ΗΠΑ και στο αμερικανικό υπουργείο Δικαιοσύνης. Επίσης, συμφώνησε να παρέχει πληροφορίες και να συμβάλει στη λήψη μέτρων για την εξάλειψη αυτού του φαινομένου στο μέλλον.

Με τη διάδοση των πορισμάτων των διάφορων επίσημων εκθέσεων έγινε περισσότερο προφανές ότι στη δόλια χειραγώγηση του Libor συμμετείχαν τα περισσότερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Είναι επίσης προφανές ότι, όπως και στην περίπτωση της απάτης στην αγορά ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου, οι διοικήσεις των τραπεζών και οι ρυθμιστικές αρχές δεν ήταν σε θέση να μπορούν να παρακολουθούν αποτελεσματικά τις δραστηριότητες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, επειδή αυτά τα ιδρύματα ήταν πλέον πολύ μεγάλα για αποτελεσματική διοικητική διαχείριση και ρύθμιση.

Η επιβολή κυρώσεων δεν αντιμετωπίζει τους κινδύνους που προκύπτουν από την ανεπαρκή διακυβέρνηση της διαδικασίας παραγωγής δεικτών αναφοράς, η οποία χαρακτηρίζεται από συγκρούσεις συμφερόντων και χρήση διακριτικής ευχέρειας. Επιπλέον, για την προστασία των

επενδυτών και των καταναλωτών, είναι απαραίτητο οι δείκτες αναφοράς να είναι άρτιοι, αξιόπιστοι και να εξυπηρετούν τον σκοπό για τον οποίο προορίζονται.

1.5 Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος – ΣΔΟΕ

Το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ) είναι ειδικός ελεγκτικός κλάδος του Υπουργείου Οικονομικών της Ελλάδας. Δημιουργήθηκε τον Απρίλιο του 1997 όπου και ξεκίνησε τη λειτουργία του. Η πρώτη προσπάθεια δημιουργίας ειδικής ελεγκτικής υπηρεσίας έγινε την περίοδο που Υπουργός Οικονομικών ήταν ο Δημήτρης Τσοβόλας, με την ΥΠΕΔΑ (Υπηρεσία Ελέγχου Διακίνησης Αγαθών). Στο μοντέλο του Δ. Τσοβόλα, ο Αλέκος Παπαδόπουλος το 1997 ίδρυσε το ΣΔΟΕ. Το Δεκέμβριο 2004, το ΣΔΟΕ μετονομάστηκε σε Υπηρεσία Ειδικών Ελέγχων (ΥΠΕΕ) από την κυβέρνηση Κ. Καραμανλή, αλλά τον Απρίλιο 2010 επέστρεψε στην ονομασία «ΣΔΟΕ».

Αποστολή του ΣΔΟΕ³ είναι:

- Η έρευνα, ο εντοπισμός και η καταστολή οικονομικών παραβάσεων ιδιαίτερης βαρύτητας και σημασίας, όπως η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος), οι απάτες και παρατυπίες, οι παραβάσεις που σχετίζονται με προμήθειες, επιδοτήσεις και επιχορηγήσεις, οι παράνομες χρηματοπιστηριακές και χρηματοπιστωτικές συναλλαγές και γενικά οι οικονομικές απάτες σε βάρος των συμφερόντων του Ελληνικού Δημοσίου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανεξάρτητα από τον τόπο τέλεσης.
- Ο προληπτικός έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων της φορολογικής νομοθεσίας καθώς και ο προσωρινός φορολογικός έλεγχος, ιδίως στους παρακρατούμενους και επιρριπτόμενους φόρους, με έμφαση στο Φ.Π.Α. (Φόρος Προστιθέμενης Αξίας), καθώς και ο έλεγχος εφαρμογής των διατάξεων της τελωνειακής νομοθεσίας.
- Η έρευνα, αποκάλυψη και καταπολέμηση παράνομων συναλλαγών, απατών και δραστηριοτήτων, που διενεργούνται με χρήση ηλεκτρονικών μέσων, του διαδικτύου και νέων τεχνολογιών.
- Η πρόληψη, δίωξη και καταπολέμηση άλλων παραβάσεων, όπως παράνομη διακίνηση ναρκωτικών, όπλων και εκρηκτικών, πρόδρομων

³ Σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών.